

Téma:

**A munkaerő-piaci statisztikák
rendszerének rövid bemutatása
és a mutatók, indikátorok
értelmezése**

Időszak:

Dátum:

2012.06.08.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
GAZDASÁGKUTATÓ KFT.

STRATEGOPOLIS
KÖZMUNKAERŐ-PIACI TANULSÁGOK ÉS STRATÉGIÁK ELEMZŐ KFT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

A munkaerő-piaci statisztikák rendszerének rövid bemutatása és a mutatók, indikátorok értelmezése

Az elemzés tárgya, keretei

A megrendelés alapján arra kaptunk felkérést, hogy foglaljuk rendszerben a foglalkoztatással kapcsolatban használható valamennyi mérőszámot, és tegyünk javaslatot arra, hogy a Kormány a jövőben milyen körben melyik mérőszámokat használja.

Mérőszámok

A Kormány a 2010-es megalakulása óta jól érzékeli a hazai munkaerőpiac problémáit: hazánkban kevés ember dolgozik, rendkívül nagy az eltartottak aránya, ami jelentős növekedési és egyensúlyi problémákhoz vezetett az elmúlt években. Ezeknek a problémáknak az orvoslása a Kormány prioritásai között szerepel: a döntéshozó egymillió új munkahely létrejöttét tűzte ki magának hosszú távú célként. Fontos azonban tisztázni, hogy milyen az a statisztikai módszertani keret, ami a kormány céljainak teljesülését, illetve az aktuális adatok ahhoz való viszonyát bemutatja. Az adatok értelmezése nem mindig triviális, ráadásul a különböző forrásokból származó statisztikák sokszor (látszólag) ellentmondanak egymásnak. Jelen tanulmány ezt a fogalmi, módszertani keretet mutatja be rendkívül vázlatosan és lényegre törően.

Az első és egyik legfontosabb adatforrás a **Központi Statisztikai Hivatal munkaerő-felmérése (MEF)**. A MEF **egy háztartási felvétel, ami 15–74 éves személyek gazdasági aktivitásáról nyújt információt.**¹ A munkaerő felmérés tehát egy lakossági mintavételes eljárással készül, amely alapján a legfontosabb információkat gyűjtik be az emberekről. **Megkérdezik tőlük, hogy mi a munkaerő-piaci státusza, vagyis a lakosság saját bevallása alapján kerül bele az egyik, vagy másik csoportba.** Mivel nem teljes felvétel, ezért bizonytalanság övezi az adatokat, azonban a mintavételből eredő torzítás viszonylag kicsi.

A MEF legfontosabb adata:

- **15- 74 éves lakosság létszáma**
- **Gazdaságilag aktív:** a foglalkoztatottak és a munkanélküliek létszáma együttesen, a munkaerő-kínálat ténylegesen megjelent szintjét méri.
- **Gazdaságilag nem aktív (inaktív):** a gazdaságilag aktívakon kívül mindenki más, vagyis azt mutatja meg, hogy a mekkora a munkaképes korú lakosság munkakínálatának tartaléka.

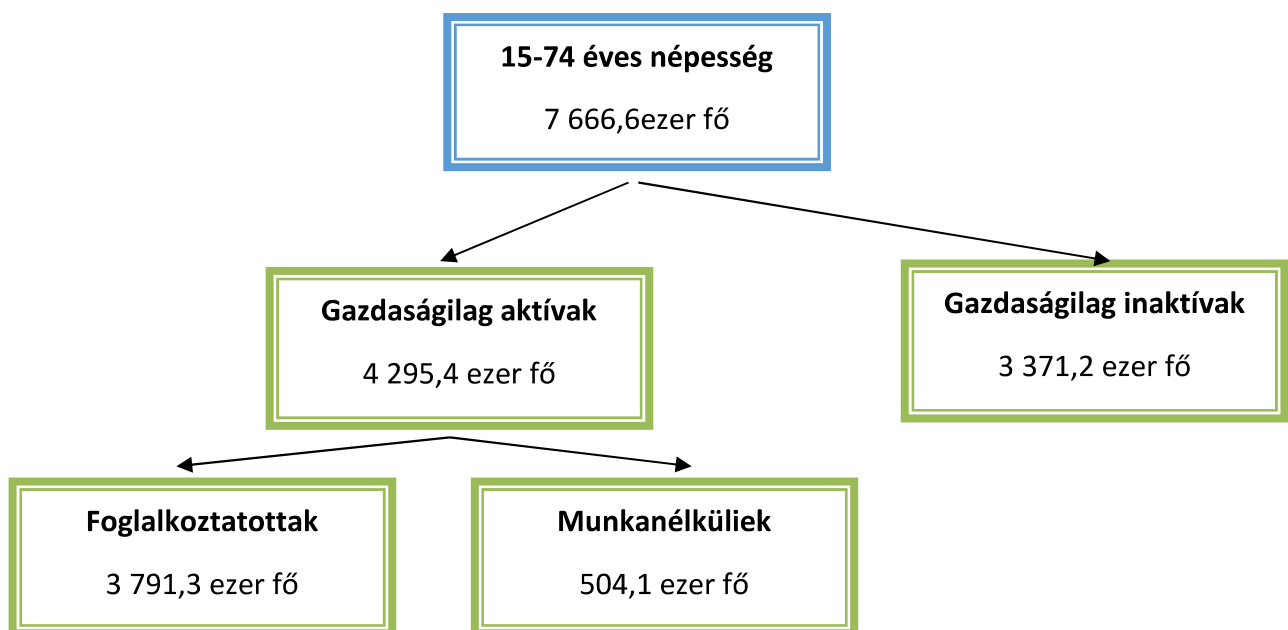
¹ Központi Statisztikai Hivatal [2006]: A Munkaerő-felmérés módszertana. Statisztikai Módszertani Füzetek, 46

- **Foglalkoztatott:** az a személy, aki az adott héten legalább egy órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, illetve rendelkezett olyan munkahellyel, ahonnan átmenetileg volt távol.
- **Munkanélküli:** az a személy, aki az adott héten nem dolgozott, és nincs is olyan munkája, amelyből átmenetileg hiányzott.

A legfrissebb 2012 első negyedéves adatokat az 1. ábra mutatja be. Fontos és a sajtóban, valamint az elemzésekben is hangsúlyos mutatók MEF különböző adataiból képzett arányszámok és ráták. Ezek az alábbiak.

- **Aktivitási arány:** a teljes 15-74 éves népesség százalékában fejezi ki az aktívak arányát. Ez a mutató leginkább a munkakínálat szintjével azonosítható, mivel minden személyt magába foglal, aki megjelenik a munkaerőpiacon.
- **Foglalkoztatási ráta:** a teljes 15-74 éves népesség százalékában fejezi ki a foglalkoztatottak arányát. A mutató a kereső és eltartott arányt számszerűsíti a 15-74 éves korosztályon belül.
- **Munkanélküliségi ráta:** a gazdaságilag aktív népesség százalékában mutatja meg saját magukat munkanélkülinek definiálók arányát. A munkakereslet (foglalkoztatás) és a munkakínálat (aktívak) közötti eltérést méri a mutató, vagyis a munkaerőpiacon megjelenő feszültség mérésére mérsékelten alkalmas.

1. ÁBRA: A 2012 ELSŐ NEGYEDÉVES MUNKAERŐ-FELMÉRÉS SZERINTI MEGOSZLÁSA A 15-74 ÉVES NÉPESSÉGNEK

Forrás: KSH

Fontos tehát, hogy a munkanélküliségi ráta úgy is emelkedhet, ha eközben a foglalkoztatottak száma emelkedik. Ennek köszönhetően a munkanélküliségi ráta emelkedése nem tekinthető minden esetben negatív folyamatnak.

A másik fontos adatforrás az intézményi munkaügyi adatgyűjtési rendszer. Ez a forrás, a MEF-fel ellentétben, nem a lakosságot, hanem **a vállalatokat, non-profit intézményeket és kormányzati szerveket kérdezi le, azzal kapcsolatban, hogy hány fő áll alkalmazásban az adott egységnél.** Az 50 fő feletti vállalatok körében teljes lekérdezés történik, míg az 5-49 fő közötti vállalatok körében csak mintavétel zajlik. Ez az adatgyűjtés **az alkalmazásban állókról gyűjt információkat**, az ő bérüket, munkaerő-költségüket számszerűsíti. Emellett információt szolgáltat az üres álláshelyeket számáról is.

Az intézményi statisztika csak a 4 fő feletti vállalkozásokról és egyéb szervezetekről ad pontos információkat.² A kis és egyéni vállalkozókról nem tudunk meg semmit a statisztikákból, valamint a szürke és fekete foglalkoztatás valószínűleg nem jelenik meg az adatokban. A MEF-ben ezzel szemben nem csak a fehér foglalkoztatás szerepel, mivel közvetlenül az embereket kérdezik meg kérdezőbiztosok. Jól jelzi a különbséget az, hogy 2012 első negyedében a 3791 ezer foglalkoztatott mellett az alkalmazottak száma mindössze 2624 ezer volt. Az intézményi adatok azonban pontosabb képet adnak az ágazati bontásról, valamint a bérekről és összetevőiről.

A harmadik nagy adatforrás a **Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatgyűjtése (NFSZ).** Az NFSZ **a nyilvántartott álláskeresőket tartja számon**, amely szintén a munkanélküliség egyik fő mutatója. A munkaerő felmérés és szolgálat adatai között nagy az átfedés, azonban vannak különbségek. Nem biztos, hogy minden regisztrált munkakereső munkanélkülinek tartja magát. Az is előfordulhat, hogy már nem is keresnek munkát, de még az adatbázisban szerepelnek. Ők a munkaerő felmérésben inaktívként vannak számon tartva. Az NFSZ adatgyűjtéséből pontosabb információkat tudhatunk meg az egyes álláskeresőkről. Megtudhatjuk, hogy a regisztráltakon belül ki jogosult álláskeresői, szociális ellátásra és kik azok akik nem. Valamint megtudhatjuk, hogy kik a pályakezdő álláskereső.

Az NFSZ gyűjti be a csoportos létszám-leépítési bejelentéseket, valamint az új bejelentett üres álláshelyeket. Innen tudhatjuk meg, hogy a piacon mekkora az igény az új munkaerőre. Ez azonban nem fedi le a teljes új munkakeresletet, hiszen nem kötelező bejelenteni az új álláshelyeket az NFSZ-nek.

Javaslatok

Javasoljuk, hogy a Kormány a mindenkori elemzéshez, kommunikációhoz felhasznált adatok körét az alábbiak szerint válassza ki:

² STADAT – Módszertan –2.1. Foglalkoztatás, munkaerő, keresetek

- Nemzetközi összehasonlításra, vagy a munkaerő-piac általános leírására a Munkaerőfelmérés alkalmas. Az itt bevezetett kategóriák (munkanélküliség, foglalkoztatási ráta, stb.) nemzetközileg elfogadottak, ráadásul egy nemzetközi szervezet (ILO) módszertani ajánlásai alapján mérik fel az adatokat.
- Az ágazati elemzésre, valamint a bérek szintjének és a növekedésének az elemzésére az intézményi statisztikák alkalmasabbak.
- Az NFSZ adatok használatát nem javasoljuk, mivel azok könnyen összetéveszthetők a MEF munkanélküliségi statisztikáival.

Bár a MEF a statisztikai módszertanát szigorú szabályok kötik, van azonban lehetőség az adatfelvétel javítására. Az egyes kategóriák részletes elmagyarázása, példák bemutatása segíthet például a tanulás (egyetem) mellett foglalkoztatottak pontosabb számbavételében.